

TALABALARNI INNOVATSION MUHANDISLIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Qodirov Najmiddin Elmirza o'g'li

“TIQXMII” MTUning Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti1.

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo'lajak muhandislarni innovatsion muhandislik kasbiy faoliyatga tayyorlash mazmuni, o'ziga xos tashkiliy jihatlari bayon qilingan. Shuningdek, “Innovatsion faoliyat” tushunchasining mohiyati, innovatsion faoliyatning tarkibiy elementlari, tashkiliy, texnik va pedagogik innovatsiyalar, ularni ishlab chiqish va joriy etish masalalari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *innovatsiya, strategiya, innovatsion faoliyat, tijorlashtirish, texnologik jarayonlar, integratsiya, institusional, ta'lim novatsiyasi, platforma*

Bugungi kunda mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy sohasini isloh qilishning asosiy yo'nalishlaridan biri ilmiy va texnologik taraqqiyotning barcha sohalarida innovatsiyalar nazariyasiga asoslangan innovatsion rivojlanish yo'liga o'tildi.

Ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar strategiyasi innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash bilan uzviy bog'liq. Shu munosabat bilan ishlab chiqarish faoliyati jarayonini, fan, madaniyat, ta'lim, boshqa faoliyat sohalaridagi iqtisodiy, huquqiy va ijtimoiy munosabatlarni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarning asosiy natijasi innovatsiyalarni ishlab chiqish va amaliyotiga faol joriy etishdir. Innovatsion faoliyat - innovatsiyalarni ishlab chiqishga, tugallangan ilmiy tadqiqot va ishlanmalar natijalarini yoki boshqa fan va texnika yutuqlarini bozorda sotiladigan yangi yoki takomillashtirilgan mahsulotga, amaliy faoliyatda foydalaniladigan yangi takomillashtirilgan texnologik jarayonga joriy etishga qaratilgan jarayondir. Tor ma'noda innovatsion faoliyat atamasi to'plangan fan va texnika yutuqlarini tijorlashtirishga qaratilgan faoliyat sifatida tushuniladi.

“Innovatsion faoliyat” tushunchasining mohiyatini keng ma'noda innovatsion faoliyat innovatsiyalarni yaratish, hamda “amalga oshirish”ni o'z ichiga oladi. Bundan kelib chiqib, innovatsiyalarni yaratish va joriy etish ilmiy-texnika sohasida amalga oshirilayotgan innovatsion faoliyat natijasidir, degan fikrni aytish mumkin. Shunday qilib, ilmiy-texnika sohasida amalga oshirilayotgan innovatsion faoliyat deganda texnologik va ishlab chiqarish jarayonlarini amalga oshirish samaradorligini oshiradigan, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar natijalarini amaliy rivojlantirishga qaratilgan faoliyat tushuniladi. Shu munosabat bilan oliy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlarida, ilmiy-texnik sohada innovatsion

faoliyatni joriy etish, texnologik jarayonlarni amalga oshiruvchi va innovatsiyalarni amaliyotga joriy qiluvchi sanoat korxonalarini bilan birlashtirilgan tuzilmalarni yaratish turli resurslarni integratsiyalashning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi. Bugungi kunga qadar innovatsion faoliyat tadqiqot predmeti sifatida bir qancha olimlar va tadqiqotchilarning ishlarida ko'rib chiqilgan. Shundan kelib chiqib, aytishimiz mumkin, innovatsion faoliyat quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi: - ilmiy-texnika yangilik, birinchi marta qo'llanilayotgan ilmiy asoslangan texnik yechimlar; - sanoat, qishloq xo'jaligi, suv xo'jaligi, ta'lim va boshqa faoliyat sohaslarida amalga oshirish (qo'llash mumkinligi); - tijorat maqsadga muvofiqligi, ma'lum iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish qobiliyati. Innovatsion faoliyatning taqdim etilgan xususiyatlari yangi g'oyaning o'zi qanchalik chuqur tasvirlangan, rasmiylashtirilgan va diagramma va chizmalarda taqdim etilgan bo'lsa ham, hali yangilik emasligini ta'kidlash imkonini beradi. U mahsulot, xizmatlar yoki jarayonlarda amalga qo'llanilgandagina innovatsiyaga aylanadi. Shunday qilib, innovatsiya yangiligi, amaliy qo'llanilishi (foydali) va (potensial) tijorat maqsadga muvofiqligi bilan farq qiladi. Tashkiliy innovatsiyalar - fan, ta'lim va ishlab chiqarish sohasidagi yangi tashkiliy tuzilmalar va institusional shakllar. Tashkiliy innovatsiyalar (tashkiliy va boshqaruv o'zgarishlari) - ishlab chiqarish jarayonlarini tashkil etish yoki yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish bilan bog'liq marketing tadqiqotlari doirasida texnologik yangiliklar va innovatsiyalar bilan bog'liq bo'lmagan innovatsiyalarning mustaqil turidir. Texnik innovatsiyalarga yangi texnik obyektlar va tizimlar, ishlab chiqarish sohasidagi yangi texnologiyalar kiradi. Tamoyiliy jihatdan yangi va takomillashtirilgan texnik innovatsiyalar mavjud bo'lib, ular o'z navbatida mahsulot va texnologik innovatsiyalarga bo'linadi. Pedagogik innovatsiyalar ta'lim va pedagogika sohasidagi innovatsion faoliyatning natijasidir, ya'ni yangi maqsadlar, mazmun, usullar, texnologiyalar, ta'lim va tarbiya shakllari, vositalari, professor-o'qituvchi va talabaining birgalikdagi faoliyatini tashkil etishning yangi usullaridan iboratdir. Ta'lim innovatsiyasi - ta'lim tizimiga uni yangilash, sifat jihatidan o'zgartirish yoki modernizatsiya qilish maqsadida joriy etilgan ma'lumotlar; ta'lim yangiligi - ta'lim tizimini o'zgartirishga qaratilgan yangi vositalarni joriy etish jarayonidir. Shunga asoslanib, ta'limdagi innovatsion faoliyatning tarkibiy elementlarini quyidagilardan ajratish mumkin: - ta'lim siyosatining subyektlari (jamoat, davlat hokimiyati organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, o'quv jarayoni subyektlari, ilmiy, madaniy, ta'lim, tijorat va davlat muassasalari); - ta'lim siyosatining ishtirok etuvchi subyektlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tashkil etish shakllari (ijtimoiy sheriklik, o'zini o'zi tashkil etish va boshqalar); - turli innovatsion platformalar doirasida sodir bo'ladigan texnologik jarayonlar va ularga

mos keladigan faoliyat turlari (loyiha, tadqiqot, o'quv); - mavjud qarama-qarshiliklarni hal qilish vositasi sifatida innovatsiya mazmuni (shu jumladan maqsad va vazifalarni belgilash). Shunday qilib, ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat ishlab chiqarish sohasiga innovatsiyalar va innovatsiyalarni ishlab chiqish va joriy etish orqali ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarni amalga oshirishga tayyor va qodir bo'lgan mutaxassisni tayyorlashni belgilaydi. Bo'lajak muhandislarni innovatsion faoliyatga tayyorlashda amaliy ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish va murakkab muammolarni hal qilish uchun talabaning yuqori sifatli fundamental va umumtexnik tayyorgarligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha pivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Farmoni.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 27 июлдаги ПҚ-3151-сонли "Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш шора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори.

3. Мануйлов В., Федотов И. Модели фопмипования готовности к инновационной деятельности / В. Мануйлов // Высшее образование. 2004. - №7.-С. 56-64.

4. Шадпиков В.Д. Новая модел спетсиалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В.Д. Шадпиков // Высшее образование сегодня: нововведения, опыт. — 2004. - № 8. — С. 25-31.

5. Ҳимматалиев Д.О. Касбий фаолиятга тайёргарликни диагностика қилишда педагогик ва техник билимлар интегратсияси ("Техника олий таълим муассаларининг касб-таълими" йўналишлари мисолида): пед. фан. бўй. док. (ДСс) дисс. – Т.: 2018.

6. Shaxboz L. va boshqalar. AMU-QASHQADARYO ITHB HUZURIDAGI NASOS STANSIYALARI VA ENERGETIKA BOSHQARMASIGA QARASHLI NASAF (YO 'LDOSH) VA YORDAMCHI NASAF (YO 'LDOSH) NASOS STANSIYASINI VEGETATSIYA DAVRIDAGI NASOS STANSIYALARI VA ENERGETIKA BOSHQARMASIGA ED TA'LIMLAR. – 2023. – Т. 6. – Yo'q. 4. – 918-922-betlar.

7. Nodirbek O'tkir o'g S. et al. TALIMARJON VA HISORAK SUV OMBORLARIDAGI BUG'LANISHLARNING FARQI //Journal of new century innovations. – 2023. – T. 28. – №. 3. – C. 120-125.

